

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра хорового диригування та академічного співу

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми
доцент Бойко В. Г.

28 08 2020 р.

1 09 2020 р.

Силабус

навчальної дисципліни

ХОРОВЕ СОЛЬФЕДЖІО

Освітня програма — Музичне мистецтво

Спеціальність — хорове диригування

Галузь знань — 02 Культура і мистецтво

Ступінь вищої освіти - бакалавр

Харків - 2020

Силабус склали:

доктор мистецтвознавства, доцент Воскобойнікова Ю. В.

кандидат мистецтвознавства, ст. викладач Воскобойнікова В. В.

Обговорено та затверджено: на засіданні кафедри хорового диригування та академічного співу

Протокол № 1 від "28" серпня 2020 року

Завідувач кафедри Бойко В. Г.
прізвище та ініціали підпис

Схвалено: радою факультету музичного мистецтва ХДАК

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Голова ради факультету ММ Большакова Т. В.
прізвище та ініціали підпис

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Хорове сольфеджіо
2	Викладач	Воскобойнікова Юлія Василівна, Воскобойнікова Вікторія Володимирівна, Жданов Максим Миколайович
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	j_vosk@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
5	Рік підготовки	3-й
6	Семестр	5, 6
7	Лекції (год.)	-
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	60
9	Самостійна робота (год.)	120
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	6
12	Загальна кількість годин	180
13	Види поточного контролю	Перевірка виконання вправ та вивчених самостійно прикладів, вміння аналізувати та інтонаційно відтворювати вивчений матеріал
14	Вид підсумкового контролю	Залік 5 сем, іспит, 6 сем

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

«Хорове сольфеджіо» в структурі диригентсько-хорового циклу є однією з профільних дисциплін, що забезпечують майбутньому диригентові вільне володіння багатьма навичками: точним сприйманням музичної інтонації, відчуттям ладового тяжіння, чистим інтонуванням, читанням з листа, спроможністю якісно аналізувати хорову фактуру, чути фальш, виявляти її природу, співати в ансамблі, вільно орієнтуватися у процесі налагодження хорової вертикалі та ін. Хорове сольфеджіо розвиває музичну пам'ять, ладо-тональне відчуття, почуття ритму та навички колективної роботи.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є комплекс знань з теорії музики, гармонії та хорознавства, а також практичні навички, відпрацьовані у базовому курсі сольфеджіо та курсі читання хорових партитур. Дисципліна має безпосередній вплив на професійні якості здобувача вищої освіти як учасника учбового хорового колективу, передуює хоровій практиці, впливає на якість засвоєння матеріалу при

роботі над партитурою в класі диригування, надають певні практичні засади для подальшого вивчення методики викладання спеціальних дисциплін.

2.3. Мета вивчення дисципліни «Хорове сольфеджіо» – розвиток та вдосконалення професійних навичок музичного слуху та музичного мислення, формування слухової активності хорового диригента.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

1. розвиток навичок колективного, хорового інтонування;
2. формування здатності чути в умовах хорового інтонування;
3. вдосконалення професійних якостей музичного слуху хорового диригента;
4. розвиток мелодичного, гармонічного та ритмічного слуху у взаємодії та координації зі співацьким голосом;
5. розвиток навичок ансамблевого співу.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності

- здатність до професійного спілкування державною мовою;
- здатність розуміння предметної області та специфіки музично-професійної діяльності
- здатність до міжособистісної взаємодії у творчому професійному колективі
- здатність до критики та самокритики на основі самоаналізу та самоорганізації;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, осмислювати власний досвід та передавати його іншим у процесі викладання;
- здатність постійно вчитися, самовдосконалюватися, оволодівати сучасними знаннями та продукувати на їх базі власні методики викладання фахових дисциплін.

Професійні (фахові) компетентності

Знання.

Спеціалізовані концептуальні поглиблені знання:

- теоретичних та практичних закономірностей музичного мистецтва;
- взаємозв'язків та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань світового та українського диригентсько-хорового мистецтва;
- базової музикознавчої, музично-педагогічної, методичної літератури та хорового репертуару;
- професійно-педагогічної методики роботи з хором (розспівування та відбору вокально-хорових вправ, розучування хорового твору, роботи над хоровим строєм та ансамблем).

Уміння.

- використовувати професійну термінологію, знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології диригентсько-хорового

- мистецтва у виконавській та педагогічній діяльності;
- інтегрувати професійні знання та навички диригентсько-хорової діяльності і використовувати їх в процесі роботи зі створення хорових аранжувань;
- використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків, інтегрувати знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва в музикознавчій, виконавській, диригентській, педагогічній діяльності;

Комунікація.

Адекватне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до професіоналів у сфері музичного виконавства, музичної педагогіки та серед дослідників-музикознавців:

- застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в процесі музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності;
- сприймати новітні концепції в сфері музичного виконавства, музикознавства, методології, музичної педагогіки та свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями.

Випускник програми повинен бути здатним до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним, зокрема:

ФК 1. керувати власною кар'єрою та безперервно продовжувати освіту; знаходити відповідні засоби подальшого підвищення виконавської, педагогічної кваліфікації у сфері музичного мистецтва.

Автономія та відповідальність.

Випускник програми має бути відповідальним за розвиток професійного знання і творчої практики, надавати об'єктивну оцінку стратегічного розвитку музичного мистецтва в конкретному місті, регіоні, Україні, світі, зокрема:

- креативно мислити відповідно до нових викликів, генерувати ідеї, бути рішучим у провадженні передового досвіду в музичному навчанні та в музично-дослідницькій діяльності;
- розробляти інноваційні технології, застосовувати їх на практиці, безперервно підвищуючи у цьому власну кваліфікацію;
- керувати власною кар'єрою та безперервно продовжувати освіту; знаходити відповідні засоби подальшого підвищення виконавської, педагогічної кваліфікації у сфері музичного мистецтва.

2.6. Результати навчання.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Хорове сольфеджіо» студенти удосконалюють навички інтонування в умовах хорового виконавства. Загалом програмні результати навчання передбачають, що здобувачі вищої освіти після засвоєння матеріалу курсу мають:

- володіти методами та навичками хорового співу, репетиційної роботи;
- винаходити оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем;
- володіти методами опрацювання хорової літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу;

- демонструвати володіння музично-аналітичними навичками для жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору в процесі створення виконавських та педагогічних інтерпретацій;
- володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- застосовувати теоретичні знання та навички в процесі педагогічної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

1. основні базові поняття – що до ансамблю, строю, нюансів, як важливих елементів хорової звучності;
2. основні правила інтонування інтервалів та акордів мажорних і мінорних гам (П. Чесноков, К. Пігров, Н. Романовський);
3. специфіку ладо утворення народно-пісенної творчості;
4. авторські тональні системи ХХ ст.;
5. різноманітні метро-ритмічні організації (ненормативне групування, неперіодична метрика тощо).

вміти:

1. застосовувати базові теоретичні знання для виконання різноманітних завдань та вправ з дисципліни;
2. орієнтуватися в багатоголосному звучанні монодичного, гармонічного та поліфонічного складів;
3. співати у ансамблі, координувати рух голосів у багатоголоссі, знайти та виправити окремі помилки в інтонуванні інших виконавців;
4. точно інтонувати та ритмічно вірно інтерпретувати мелодії, окремі партії багатоголосної ансамблево-хорової музики;
5. виконувати вправи, які мають чітку метро-ритмічну структуру, без участі диригента;
6. вірно чути, координувати голос і слух та корегувати власну інтонацію, підтримувати єдиний темп виконання.

мати навички:

1. користування камертоном;
2. співу поза тональністю інтервалів з назвою та без назви звуків;
3. співу в ладу: різних шаблів, інтервалів та акордів, використання різних ладів народної музики;
4. виконання ритмічних та усних диктантів;
5. співу мелодії в різних ритмічних варіантах, з використанням двома групами студентів однієї й тієї ж мелодії з різним ритмічним малюнком чи в різних метрах;
6. читання з листа хорових партитур та багатоголосних (2-4) інструментальних п'єс ;
7. транспонування нескладних прикладів на інтервал в межах кварта.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента; у випадку не відпрацювання студентом усіх передбачених навчальним планом видів занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття обов'язково мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання студент та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого.

Колективна робота передбачає відповідальність кожного за спільний робочий процес та результати роботи, отже нормами академічної етики є дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; працелюбність.

4. Програма навчальної дисципліни

Тематика курсу					
Тема	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Мелодійний, лінійний стрій як складова частина хорової звучності. Види мажору та мінору, монодичні лади. Натурально-ладові гармонічні звороти.	Практичне заняття	1, 3, 13	4	8 балів	
Тема 2. Використання закономірностей інтонування ступенів ладу та інтервалів (за П. Г. Чесноковим, Г. А. Дмитревським, К. К. Пігровим, Н. В. Романовським, В. И. Краснощековим).	Практичне заняття	3, 4, 13	4	8 балів	
Тема 3. Гармонічний слух. Позиційне інтонування тризвуків.	Практичне заняття	2, 11, 13	2	8 балів	
Тема 4. Вводнотонові тризвуки в мажорі та мінорі. Септакорди	Практичне заняття	6, 12, 19	2	8 балів	
Тема 5. Спів гармонічних послідовностей.	Практичне заняття	2	4	8 балів	
Тема 6. Альтерація субдомінанти. Побочні домінанти	Практичне заняття	5	2	8 балів	

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Відхилення та модуляції у тональності 1-2-го ступеню спорідненості	Практичне заняття	1, 2, 13	4	8 балів	
Тема 8. Модуляції через енгармонізм зменшеного септакорду та домінантсептакорду.	Практичне заняття	1, 2, 11, 13	4	8 балів	
Тема 9. Спів модулюючих акордових послідовностей	Практичне заняття	15	4	16 балів	
Тема 10. Ритм і темп. Темпова пам'ять. Відхилення і зміна темпу.	Практичне заняття	15	2	5 балів	
Тема 11. Мішані та змінні розміри.	Практичне заняття	6, 9, 17	2	5 балів	
Тема 12. Синкопи. Розбіжність ритмічних і метричних акцентів.	Практичне заняття	6, 9, 17	2	5 балів	
Тема 13. Регулярна та нерегулярна акцентна ритмика.	Практичне заняття	6, 9, 17	2	5 балів	
Тема 14. Поліритмія та поліметрія	Практичне заняття	6, 9, 17	2	5 балів	
Тема 15. Гармонічні сполучення та ладові утворення стилю бароко та класицизму. Спів 2-3-х голосних поліфонічних творів	Практичне заняття	16	2	5 балів	
Тема 16. Ладові особливості доби Романтизму. Спів творів різних типів фактури	Практичне заняття	14	2	5 балів	
Тема 17. Елементи сучасної гармонії з терцовою та нетерцовою структурою	Практичне заняття	17, 18, 20	2	5 балів	
Тема 18. Квартакорди, квартсекундакорди, кластери та ін.	Практичне заняття	22	2	5 балів	
Тема 19. Поєднання різних типів складності в мелодиці і гармонії різних стилів	Практичне заняття	22	2	5 балів	
Тема 20. Читання з листа хорових партитур різної складності	Практичне заняття	25	2	10 балів	
Тема 21. Транспонування акордових послідовностей та секвенцій	Практичне заняття	2, 3	4	10 балів	
Тема 22. Спів в транспорті хорових творів різних стилів та жанрів. Спів у ключах «до»	Практичне заняття	2, 3	4	10 балів	
Разом			60	160	

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денне відділення	Кількість годин заочне відділення
1	2	3	4
1	Звукоряди мажору та мінору, монодичні лади. Спів однотональних гармонічних послідовностей з включенням натурально-ладових зворотів.	4	5
2	Позиційне інтонування унісону, ладів та тетраходів. Вправи на позиційне інтонування мелодичної лінії, простих інтервалів та акордів у мелодійному вигляді.	4	5
3	Інтонційна робота з таблицею П. Чеснокова. Самостійне знайомство з системами інтонування Г. А. Дмитревського, К. К. Пігрова, Н. В. Романовського, В. И. Краснощекова	4	5
4	Гармонічний слух. Позиційне інтонування тризвуків. Спів однотональних гармонічних послідовностей з включенням натурально-ладових зворотів.	4	5
5	Інтонування однотерцових та вводнотонових тризвуків в мажорі та мінорі. Спів гармонічних послідовностей з використанням вивчених елементів.	4	5
6	Вправи на будовання та спів септакордів різних видів (малий мажорний, малий мінорний, зменшений та збільшений септакорди).	4	5
7	Спів однотональних гармонічних послідовностей з включенням натурально-ладових зворотів.	4	5
8	Спів однотональних гармонічних послідовностей з включенням натурально-ладових зворотів, з альтерацією S (II65 и II43 з підвищеною примою та терцією в мажорі, IV7 IV65 з підвищеною примою та терцією в мінорі), з використанням перерваної каденції.	4	5
9	Відхилення в тональності 1-го ступеню рідства.	4	5
10	Модуляції в тональності 1-2-ї ступеню рідства; потрійна альтерація S в мажорі.	4	5
11	Модуляції в тональності об'єднаного мажоро-мінора.	4	5
12	Модуляції через енгармонізм домінантсептакорду та зменшеного септакорду.	4	5
13	Спів модулюючих акордових послідовностей.	4	5
14	Ритмічні вправи та диктанти. Основні елементи ритмічних структур. Темпова пам'ять.	4	5
15	Мішані та змінні розміри в мелодіях народних пісень, творах класичної музики. Фіксація ритму перед співом, спів одного з голосів в двухголосі з одночасною ритмічною фіксацією другого голосу.	4	5
16	Синкопи. Спів синкоп, ланцюжок синкоп в різних комбінаціях. Спів одного з голосів двоголосся з одночасним вистукуванням іншого.	4	5

1	2	3	4
17	Нерегулярна та регулярна акцентна ритміка. Дрібні тривалості. Фіксація ритму перед співом, спів одного з голосів в трьохголоссі з одночасною ритмічною фіксацією інших голосів.	4	5
18	Повторення та узагальнення вивченого матеріалу. Робота з дрібними тривалостями, синкопами, складними розмірами. Спів фрагментів з багатоголосних творів з елементами поліметрії та поліритмії.	4	5
19	Гармонічні сполучення та ладові утворення стилю бароко та класицизму. Спів поліфонічних творів	4	5
20	Спів 2-3-х голосних поліфонічних творів	4	5
21	Ладові особливості доби Романтизму. Спів творів різних типів фактури	4	5
22	Спів творів різних типів фактури	4	5
23	Елементи сучасної гармонії з терцовою та нетерцовою структурою	4	5
24	Квартакорди, квартсекундакорди, кластери тощо	4	5
25	Поєднання різних типів складності в мелодиці и гармонії різних стилів	4	5
26	Читання з листа хорових партитур різної складності	4	5
27	Транспонування акордових послідовностей та секвенцій	8	8
28	Спів в транспорті хорових творів різних стилів та жанрів. Спів у ключах «до»	8	8
	Разом	120	156

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Поточне оцінювання успішності навчальної діяльності здійснюється на кожному занятті (перевірка виконання вправ, читання з листа, ансамблеве сольфеджування, написання контрольних диктантів та ін.); підсумковий контроль у формі заліку у 5 семестрі та іспиту - у 6 семестрі.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль передбачає оцінювання рівня оволодіння навичками хорового сольфеджування за результатами самостійної підготовки з вивчення нотного матеріалу, роботи в класі, зокрема, читання з листа, а також перевірки знання студентами музичного тексту творів хорового репертуару, вміння аналізувати та інтонаційно відтворювати вивчений матеріал.

Підсумковий контроль у формі заліку (5 сем.) та іспиту (6 сем).

Для заліку

Розділ 1 Теми 1-5	Розділ 2 Теми 6-9	Підсумковий контроль (іспит)
30%	40%	30%
8 тиждень	15 тиждень	Екзаменаційна сесія

Для іспиту

Розділ 3 Теми 10-14	Розділ 4 Теми 15-22	Підсумковий контроль (іспит)
20%	50%	30%
5 тиждень	15 тиждень	Екзаменаційна сесія

Шкала оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Збірники нотних вправ з хорового сольфеджіо	1-22
2.	Навчальні посібники	1-22
3.	Силабус	1-22
4.	Нотні матеріали хорових партитур	1-22

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ**Основні**

1. Абдуллина Г. Многоголосное сольфеджіо: учеб. пособие. СПб., 2009. 140 с.
2. Блюм Д. Гармоническое сольфеджіо: учебн. пособие. М: Советский композитор, 1991. 80 с.

3. Вейс П. Абсолютная и относительная сольмизация // Вопросы методики воспитания слуха. М., 1967. С. 67–107.
4. Гарбузов Н. А. Внутризонный интонационный слух и методы его развития. Музгиз, 1951. 64 с.
5. Давыдова Е. В. Методика преподавания сольфеджио: Учеб. пособие. 2-е изд. М.: Музыка, 1986. 158с.
6. Дмитриевский Г. А. Хороведение и управление хором. М., 1957. 105с.
7. Качалина Н. С. Сольфеджио. Вип. 2. М.: Музыка, 1982. 120 с.
8. Кириллова В. А., Попов В. С. Сольфеджио. Ч.1. М.: Музыка, 1986 Ч. 1. 285 с.
9. Краснощёков В. И. Вопросы хороведения. М.: Музыка, 1969. 300 с.
10. Островский А. Л. Методика теории музыки и сольфеджио Л.: Музыка, 1970. 301 с.
11. Оськина С. Внутренний музыкальный слух. М.: Музыка, 1977. 22с.
12. Пигров К. К. Руководство хором. М., 1964. 220с.
13. Пороховниченко М. Е. Систематический курс сольфеджио: учебн. пособие. Минск.: Адукацыя і выхаванне, 2011. 176 с.
14. Романовский Н. В. Принципы работы над строем в хоре // Хоровое искусство. Вып.1. Л., 1967. С. 79–95.
15. Серединская В. Развитие внутреннего слуха в классах сольфеджио М.: Музгиз, 1962. 92 с.
16. Тихонова И. Е. Хоровое сольфеджио. К проблеме воспитания музыкального слуха хоровых дирижеров: автореф. дис. . канд. искусств. Л., 1980. 17 с.
17. Холопова В. И. Вопросы ритма в творчестве композиторов XX века. М., 1961.
18. Шеламова В. Импровизация на занятиях сольфеджио. Л.: Музыка, 1979.
19. Чесноков П. Хор и управление им. Пособие для хоровых дирижеров. 3-е изд. М.: Музгиз, 1961. 241 с.

Допоміжні:

20. Живов В. Л. Хоровое исполнительство : Теория. Методика. Практика : учеб. пособие для вузов. М. : Владос, 2003. 272 с.
21. Никольская-Береговская К. Методика вокально-хоровой работы // Памяти А. В. Свешникова. Статьи. Воспоминания. М., 1998. 328с.
22. Сапожников А., Трояновская А. Вокальные упражнения для хоровых коллективов. М., Л., 1951. 74 с.
23. Соколов В. Работа с хором. М., 1983.
24. Юрлов А. А. Певческое воспитание как основа совершенствования исполнительской культуры певцов хора // Статьи и воспоминания. Материалы. М., 1983.
25. Незванов Б. Сольфеджио на дирижерско-хоровых отделениях музыкальных училищ // Хоровое искусство. Вып. 3. Л., 1977.

10. Інформаційні ресурси

1. Белорусский хоровой портал. URL: <http://hor.by/methodus/bibliography/books-2/>
2. Блюм Д. Хоровое сольфеджио. URL: http://harmsolf.narod.ru/blum_01-17.pdf
3. Методика комплексного воспитания вокально-речевой и эмоционально-двигательной культуры человека. URL: <http://www.ogorodnov.info/>
4. Мир искусства резонансного пения. URL: <http://www.vmorozov.ru/>
5. Сафонова В. И. Акустические и психофизиологические закономерности хорового пения и их влияние на методику вокально-хоровой работы. // [Музыкальное искусство и образование: Искусство. Искусствоведение](#), 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/akusticheskie-i-psihofiziologicheskie-zakonomernosti-horovogo-peniya-i-ih-vliyanie-na-metodiku-vokalno-horovoy-raboty>
6. Стрельникова А. Н. Стрельниковская дыхательная гимнастика. Авторское свидетельство № 411865, зарегистрировано в Госреестре 28 сентября 1973 года. URL: <http://www.nekrasova.ru/book.php?id=98>